

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio I-c - tel. 30-39 —
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18 —
CENA: posamezna številka L 20. — Naročnina:
mesečno L 85, letno L 1.020. — Za izmenjavo:
mesečno L 150, letno L 1.800. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto IV. - Štev. 39

Trst - Gorica 27. septembra 1950

Izhaja vsak petek

Nove spletke, isti avtor

Medtem ko so v teku poletja gledali pošteno ljudje, da si privoščijo po možnosti nekaj počitka, so se prav v tem času s podvojeno silo vrgli na delo oni elementi, ki jim je naša Slovenska demokratska zveza že od vsega začetka trn v peti. Potem ko so nas ob priliki našega nastopa proglasili za izdajalce, ko so nam takratni odbori UAIŠ-a, OF-a itd. skupno z vsemi svojimi sopotniki odprto grozili, in ko nam niti te grožnje, niti ugrabitve Andreja Uršiča niso vzele poguma, čutili danes ti isti ljudje, da se morajo poslužiti v borbi proti SDZ novih članov. Od odprtega bojevanja so se zatekli k spletkam. Prepričani so namreč, da bodo še vedno našli dovolj lahkovernih posameznikov, ki jim bodo nasledili prav tako kakor takrat, ko so jih speljali v Osvobodilno fronto, kjer so jih nato brezobzirno izkoristili v svoje sebične strankarske, še bolj rečeno kliskarske namene.

In kaj očitajo Slovenski demokratski zvezi?

Na eni strani pravijo, da je premalo antiklerikalna. Na ta način skušajo tajni organizatorji, ki drže v svojih rokah skrite konce tega dogajanja, spraviti na svojo stran vse tiste, ki so občutljivi na tej točki. Komunisti se namreč zavedajo, da bi ostri notranji spori v protikomunističnem taboru nedvomno usodno oslabilo moč slovenskih demokratskih sil. Toda mi vemo, da si naši ljudje žele splošnega sodelovanja demokratskih sil v vseh življenjskih narodnih vprašanjih, sicer pa pošteno politične tekme, ne pa prepričev. Na tem nazarju temelji odnos Slovenske demokratske zveze do Slovenske krščanske socialne zveze in njenih pristavev. Ni prepričev, ki bi na primeren način stabilizirale demokratske vrste, in to nekomu ni prav.

Toda poleg antiklerikalizma je tudi obnovljena lajna o »slogia« nekaj primerneje kot sredstvo za izžiganje nesoglasij. Zato vzpodbujajo nevidni režiserji posameznike k mišljenju, da je prišel trenutek, ko bi bilo treba obnoviti v novi izdaji nekakšno Osvobodilno fronto, povezati v njej na odkrit ali prikrit način vse slovenske politične organizacije, z izjemo komunističnih in verjetno tudi katoliške skupine. Na tej osnovi je potem prišel nov pot z roko v roki s tukajšnjimi baječevci. V ta namen je treba baje v Slovenski demokratski zvezi sam odstraniti nekatere ljudi, ki že po svoji dosednji načelnosti nesumnjivo dokazujejo, da ne bodo slepo sledili novim komunističnim krilaticam. Zamenjati jih je treba z drugimi, s katerimi so se komunisti tako lepo poigravali že pred petimi leti, s takimi, ki so imeli takoj malo poguma, da vrata med seboj in komunisti celo do danes še niso dokončno zaprli.

K temu priporočilu pripominjamo samo to, da bi bilo kaj žalostno izpričevalo za narod, ako bi v borih petih letih pozabili, kaj vse nam je komunistem pripravil pod krinko »slogia«. S komunisti ni poštenega zavezništva! Komur ni dovolj, kar smo doživeli mi sami, komur ni dovolj, kar doživljajo vsako leto hujše Jugoslavlani, temu je pač zastoj govoriti! Slovenske demokratske zveze pa ne namerava pozabiti naukov polpreteklih dob. Kot prva je krenila na samostojno pot, razbila je komunistični monopol nad slovenskim življenjem na Tržaškem in Goriškem, in po tej samostojni poti bo hodila tudi v bodoče, daleč od samomoralnih zavezništov, kakršna ji priporočajo razni neiskrni ali neizkušeni šepetanci.

Ko je tajno središče vseh teh spletk na ta način dalo povelje za zahtevo po dvigu zastave antiklerikalizma, na drugi strani pa ob obnovi splošnega sloga pod vrhovno komunistično zaščito, je spoznalo, da manjka še nekaj. Skušati je treba namreč izvesti na primeren način nezaupanje do Slovenske demokratske zveze tudi med izraziti protikomunisti! Tako so nastale govorice, da pripravljajo baje sam Glavni odbor Slovenske demokratske zveze nekakšen »pak« kar s tukajšnjimi titočevci. Na ta način smatrajo pravi organizatorji vse te govorice, da so dali svojem delu dokončno popolno organsko obliko in da so sklenili svoj obroč. Sedaj pa pritiskajo na vse tri pedale, ne strpno pričakujejo, kakšen bo učinek.

Namen je prozoren. Razbiti Slovensko demokratsko zvezo na tri ločene skupine, ki bi se polne medsebojnega nezaupanja medsebojno trle, to je komunistični načrt, pred katerim opozarjamo našo javnost.

Toda kakor je bila zman Uršič

SEUL OSVOBOJEN - ZDRUŽITEV SE- VERNIM IN JUŽNIM ZAVEZNIŠKIM ČET

Paničen beg za 38. vzporednik - Nad 100 tisoč komunistov obkoljenih

26. september bo prešel v zgodovino. Na ta dan je namreč poveljstvo sil Združenih narodov na korejskih bojiščih izdalo dve velepomembni poročili: v prvem je objavilo zasedbo in s tem osvoboditev južnokorejske prestolnice Seul, v drugem pa je sporočilo, da se je 7 km južno od Suwona srečala I. motorizirana ameriška konjeniška divizija, ki je prodirala z juga, z oddelki, ki so po izkrcanju v Inčonu prodirali s severa. Vsej kar zadeva Južno Korejo, se na ta način približuje tragična vojna epizoda k svojem hitremu zaključku. Tri mesece je trajala komunistična puštolovščina in v teh treh mesecih je stala Korejce na stotine tisoč mrtvih, porušena mesta in uničeno gospodarstvo. Samo tri mesece je preteklo, odkar je napadalec, ošaben nad svojo pripravljenostjo in nadmočjo v orožju prešerno pregazil mednarodno določeno mejo, da bi tudi svobodnemu delu države vsilil svoj jarem, in že je prišlo plačilo! Beg je vse hitrejši od njegovega svojčasnega napredovanja. Prodral in napredoval je dva meseca in pol, za beg pa bo zadostovalo dobrega pol mesca! Dobro zamišljen načrt izkrcanja, izvršenega pred komaj 12 dnevi pri Inčonu, je dal hitro svoje sadove.

Toda za napadalca ni porazno samo to, da se je moral tako hitro umakniti, temveč je pomembna tudi velika izguba v orožju, ki jo je utrpel, saj puščajo bežeče čete ob poti vse težko orožje, skladišča, streliva itd. Združitev severnih in južnih zavezniških oddelkov pa je poleg tega prerezala Južno Korejo na dve in je s tem praktično odrezala umik vsem onim komunističnim četam, ki se nahajajo jugozahodno od te črte. Čenijo, da je tam obkoljenih vsaj 6 sovražnih divizij, med katerimi so nekatere še popolnoma oborožene, medtem ko so druge že utrpel večje izgube. Te sile štejejo nad 100.000 mož in predstavljajo 70 odst. tiste žive bojne sile, ki jo je sovražnik imel na razpolago prve dni septembra. Obkoljenim četam ne preostaja sedaj drugega, nego da se udajo. Prepričani so, da bodo lahko posamezniki, preoblečeni v civilne obleke, po gozdovih in hribih, ki jih je v teh krajih dovolj, toda rednim vojaškim oddelkom je vsaka pot zaprta. To je izguba, ki je sovražnik ne bo mogel v sedanjih vojni več nadokniti.

Nam ne zaupajo!

Pod tem značilnim naslovom prinaša tednik »Europea« v svoji zadnji številki zares zanimiv članek.

Jedro članka je v ugotovitvi, da je večina višjega osebja ameriškega poslanstva v Rimu premeščena, in da pridejo na službovanje v Rim trši ljudje, ki še niso zapadli postopni italizanizaciji, in ki bodo svoje službene odnose do Italije uravnavali z enostavnimi vprašanji, kot n. pr.:

»Ali moremo v primeru potrebe zaupati Italiji? In to do kolikšne mere? Kako se bodo Italijani borili za Ameriko? S kolikšnim prepričanjem? Kaj je treba ukreniti za zavarovanje primernih položajev in prepričanje?«

Starši!

Še je čas, da napravite svojo narodno dolžnost in vpišete svoje otroke v slovenske šole!

čeva ugrabitev, kakor so odpovedali vsi drugi načrti za rušenje Slovenske demokratske zveze, prav tako bo spodletel tudi ta. S preveč različnimi očitki nas napadajo, da bi jim lahko kdo verjel, posebno še, ako ve, da izhajajo prav za prav vsi iz iste, dobro znane kuhinje, žalostnega in klavnega slovesa.

diti in katera bo onemogočila, da bi postavil uspešno obrambo na 38. vzporedniku, ako bi dobile čete Združenih narodov nalog, da ga prekorajijo.

Kakor smo rekli, je osvoboditev in pomiritev Južne Koreje samo vprašanje nekaj dni. Izginili so morejši trenutki pričakovanja, ki so prevzemali ves svet še pred komaj dvema tednoma. Pogledi se danes obračajo naprej. V ospredju je vprašanje: ali se bodo čete Združenih narodov ustavile na 38. vzporedniku in dopustile napadalcu, da se po izvršenem zločinu enostavno umakne za svoje meje, kjer ga nihče ne bo ne dotaknil, ne kaznoval? To bi bilo kaj žalostno in vse države, ki bi zagovarjale tak način mednarodnega postopanja, bi si dale kaj žalostno izpričevalo. Saj bi tako rešitev pomenila enostavno, da komunistična nasilnost lahko povsod poizkuša srečo, če ne uspe, pa se umakne domov, ker je nedotakljiva, in stvar je končana! Razdejanje, ki ga je napad povzročil, človeška življenja, ki so bila žrtvovana, terjajo svoje zadoščenje.

Toda na občutljivem korejskem prostoru, kjer se tako neposredno

stikajo koristi dveh največjih sedanjih svetovnih sil, Združenih držav in Sovjetske zveze, presega to vprašanje okvir samega korejskega spopada kot takega. Zato ga ne bo reševal Mac Arthur, vrhovni poveljnik sil Združenih narodov na korejskem bojišču, niti ne same Združene države. O kakozu, ki ga je dati zavezniškim silam, bodo sklepali Združeni narodi. In sedaj pričakuje ves svet z nestrpnostjo, kakšen bo ta ukaz. Nihče ne more namreč vedeti, kakšno bo končno zadržanje Sovjetske zveze in Kitajske, ako bi sile Združenih narodov zasedle tudi Severno Korejo. Ne smemo pozabiti, da bi odlična letališča v Severni Koreji omogočila amerišku letalstvu, da iz neposredne bližine uspešno obvlada dve glavni sovjetski izhodišči na Tihem ocean: Port Arthur in Vladivostok, skupno z vso železniško in cestno mrežo, ki ju veže z zaledjem. Poleg tega bi tako postopanje s komunistično državo, kakršna je Severna Koreja, nedvomno smrtno prizadelo sovjetski prestiž v tem delu sveta. Tako rešitev bi najbrž pomenila ponovno vzpostavitev porušenega ravnotežja med silami svobode in diktature na Daljnem Vzhodu.

Ali bo Sovjetska zveza dopustila tako rešitev? Nekateri računajo na Stalinov smisel za stvarnost. Videl je, kako hitro so demokratske sile premagale korejske komuniste, ki jih je on zmanj v svo močjo podpiral. Spoznal je, da je moč Zahoda morda le večja, kakor je mislil. Poleg tega ima na Daljnem Vzhodu kot edinega pomembnega zavezniška Kitajsko in izgleda, da Mao Tse Tung ni pripravljen porušiti vseh mostov, ki ga posebno preko Anglije in Indije vežejo z demokratičnim svetom. Ako ne gre Kitajska v žerjavico po kostanj, potem bo tudi Sovjetska zveza mirovala in hrabra rešitev, ki bi omogočila demokracizacijo in dekomunizacijo cele Koreje, kar naj bi se izryšilo pod pogojem predhodne popolne predaje komunističnih sil v obeh delih države, bi najbrž prinesla vsemu svetu veliko večjo pomiritev, kakor pa to pričakujejo celo največji optimisti. Vrnila bi vero v moč svobode!

Bodoča zgodovina bo pa edina pravilno in dokončno presodila vrednost tiste rešitve, ki jo bodo Združeni narodi v prihodnjih dneh v tem vprašanju morali sprejeti.

Kdo mora odločevati v Trstu?

»Ni de nobis sine nobis«, ničesar o nas brez nas. To vrhovno načelo, ki so ga kot prvi izrekli fevdniki, ko je njihov vrhovni gospod odločil v njihovih zadevah in stvarih, ne da bi jih kaj vprašal, velja danes tudi za narode in za vse narodnostne skupine, pa najsi jim do drugih skupin (kakor nam do Italijanov po mirovni pogodbi) pripada paritetni ali (kakor nam do Italijanov po izjavi od 20. marca 1948) manjšinski značaj.

Naj smo torej enakopravni, ali pa, kot bi Italijani hoteli, manjšinski činitelj, mednarodno-pravno in v smislu vseh raznih izjav Združenih narodov nam pritičijo določene osnovne pravice, in naša naloga je, da jih kar najbolj žilavo branimo. Ali sodeč po dejstvu, da še nismo pod Italijo, bi ta obramba morala biti dokaj lahka. Zadržati bi moralo, da se sklicujemo na jamstva, ki so bila tolikokrat proglašena z raznimi izjavami. Težave pa nastanejo, kadar jih bi bilo treba ostvariti. Kajti odgovorni činitelji se izgovarjajo, da niso poklicani, da niso pooblašteni za neko pozitivno rešitev. Angloameriška oblastva pač dokaj ljubeznivo sprejemajo naše prošnje in pritožbe, vendar si pa ne upajo postopati na način, s katerim bi ozolovili Italijane. Poslušajo torej naše pritožbe, ali jih tudi samo poslušajo. In kadar jih kdo opozori na dejstvo, da so vendar odgovorni za to, da se spoštuje določen red, glasi odgovor, da oni pač niso nič drugega kot zasedbena oblast, in da niso pozvani, da bi se vtkali v notranje zadeve podrejenega jim ozemlja.

V stvari je to kaj odmevno izgovor, kajti ta zasedbena oblast se do daljnega imenuje Allied Military Government, ali Zavezniška vojni uprava. Njena dolžnost in pristojnost je torej, da upravlja, in to popolnoma v smislu mednarodnih pravil ter da bdi nad njihovo uporabo in spoštovanje. Zavezniški so področnem predstvedstvu dali sicer zelo obsežna pooblastila, to področno predstvedstvo je pa vendarle, in naj se stvar obrača kakor se hoče, odgovorno njim in mora odgovarjati njim, kajti zavezniška oblastva so sama še naprej odgovorna Združenim narodom, ki jih izrecno na našem ozemlju predstavljajo. Na njih in samo na njih je torej, da področno predstvedstvo s svojimi odredbami ne posega preko svoje pristojnosti in ne krši naših pa bilo že paritetnih ali manjšinskih pravic.

Izkušnja zadnjih mescev je pokazala, da so kršitve naših pravic in dosedanjega dejanskega stanja s strani področnega predstvedstva na dnevnem redu, in sicer sistematično in po določenih metodah. Jezikovne odredbe, enostranski nalogi našim kraškim občinam, nalogi raznim krajevnim uradom, prepovedi, navodila, vse to izdaja področno predstvedstvo brez najmanjšega obzira na naš dejanski položaj. V zad-

njem času je izšla odredba o dvojezičnosti oglašev, ki smejo biti dvojezični samo izven območja tržaške mestne občine, na mestnem področju pa morajo biti samo italijanski.

To pa pomeni nadaljno spremembo seveda na našo narodno škodo. In vendar se nihče ni zmenil, da bi nas, predno je odredba izšla, četudi le posredno vprašal za naše stališče do nje. Zopet smo torej postavljeni pred gotovo dejstvo.

Angloameriška oblastva so tu. Ali jih italijanski organi vprašajo za odobritev ali ne? In zakaj jih ne vprašajo? Področno predstvedstvo je do daljnega odgovorno Angloameričanom. Ali ne bi bilo torej v redu, da jim take odredbe o dvojezičnosti predložijo v odobritev? Do tega imajo pravico vsa zasedbena oblastva tega sveta, posebno pa Zavezniška vojni uprava v Trstu. Mi pa, ki smo izpostavljeni samovoljnosti teh nam nenaklonjenih upraviteljev, imamo vsaj pravico, da od angloameriških oblastev zahtevamo, da si pridržijo končno odobritev vseh takih odredb in ne preda področnega predstvedstva, ki zadržava nas, pa naj smo enakopravni činitelji ali pa, česar mi nikakor ne priznavamo in ne bomo priznali, manjšina.

Najmanj pa kar moremo zahtevati je, da nas zaščitijo pred nenadnimi ukrepi. Najmanj, kar nam angloameriška oblastva dolgujejo, je možnost, da uspešno branimo svoje narodne koristi. Področno predstvedstvo je namreč le začasno pooblaščen, da izdaja naredbi. Ni pa pooblaščen za to, da vrši nasilja z odobrenjem zavezniške uprave. Zavezniško odobrenje je pa potrebno posebno tedaj, kadar morejo določene naredbi pomeniti rušenje ali

pa samovoljno spremembo našega narodnostnega stanja. Zavezniška uprava bi v izvestnih primerih pač mogla biti v dvomu. Kdo bi ji mogel prepovedati, da v takem primeru predhodno poizve za mišljenje naših ljudi? Od nas zahtevajo, da bomo solidarni v borbi proti komunizmu. Ali ta dolžnost ne pomeni kot protislužno določenih pravic, najmanj pa te, da v tej skupni borbi ne bomo zaplotniško oskodovali!

In k temu še nekaj. Kominformistična propaganda ima za cilj, da v vseh zemljah, ki so pristopile za kominformizem, ohrani in vzdržuje narodnostne spore. Vzdrževanju sovrastva med Cehi in Nemci je služil moskovski nalog, naj se iz Češke preženejo vsi sudeški Nemci. Vzdrževanju sovrastva med Poljaki in Nemci je morala služiti prisoditev Sčecina in Wroclava Poljski. Vzdrževanju mržnje med Bolgari in Turki mora služiti prisilni izgon Kavkazijcev in Pomakov iz severne Bolgarije v Turčijo. Nočemo razpravljati o namernem vzdrževanju mržnje proti Jugoslavlji s strani Čehoslovaške, Madžarske, Rumunije, Bolgarije in Albanije. Ali ne odgovarja isti smernici Kominforma vzdrževanje sovrastva med Italijani in nami? Kaj čuda, ako se med italijanskimi nacionalisti najdejo tudi kriptokomunisti? Bilo jih je med Cehi, pri Poljakihi, pri Bolgariji. Politika razvemanja narodnostnih strasti, kot pripravljali štadij za socialno zmedo in vzpon komunizmu, spada v taktiko moskovske internacionale. Ali so na Svobodnem tržaškem področju ravno angloameriška upravná oblastva pozvana, da z vzdrževanjem italijanskih zahtev vzdržujejo in izvršujejo smernice kominformistične politike?

Eden in slovensko šolstvo na Koroškem

Ob priliki obiska bivšega britanskega zunanega ministra Edena so se predstavniki Narodnega sveta koroških Slovencev potrudili pri merodajnih britanskih krogih kakor tudi pri delnem glavaru za razgovor z visokim angleškim politikom, vendar niso uspeli. Toda graškemu dopisniku glasila koroških Slovencev »Naš tednik« Kronicas se je vendar posrečilo, da je z ministrom lahko govoril o položaju koroških Slovencev. Kaj žalostno je, da naletavajo predstavniki narodnih manjšin v demokratskih državah na take ovire, ako žele razgovorjati z merodajnimi činitelji svetovne politike! Postopek zasedbenih in državnih koroških oblastev vsekakor ni najlepše izpričevalo za enakopravnost, ki naj bi vladala v deželi!

Zanimivo je, da je na dopisniško vprašanje o dvojezični šoli minister Eden izjavil, da je o tem v zadnjem času bral v britanskem časopisu zanimive članke. Sile se je čudil, da ravno ena izmed vladnih strank, ki je ob priliki londonske konference zopet in zopet poudarjala enakopravnost Slovencev pred vsem na šolskem polju in kazala na šolsko odredbo iz leta 1945, danes ostro nastopa proti temu, kar je sama zagovarjala. Minister je izrecno naglasil, da bi tako postopanje bilo v demokraciji, kakor je britanska, nemogoče.

Širite „DEMOKRACIJO“

Od srede do srede

20. SEPTEMBER: Ameriško mostišče pri Inčonu se širi; pri Masanu pa so ameriške čete napredovale kar za 25 km! — V skupščini OZN se je začelo splošno razpravljanje: Acheson in Višinski sta ponovila že znana stališča svojih vlad. — Baje bo Anglija ukinita vojno stanje tudi z Vzhodno Nemčijo. — V Ljubljani je začela delovati nova litarina podjetja »Unitasa«. — Zahodna Nemčija ni zadovoljna z zavezniškimi sklepi o ukinitvi vojne stanja z njo; zahteva umik zasedbenih čet in imenovanje zahodnih poslanikov na mesto sedanjih civilnih komisarjev.

21. SEPTEMBRA: Predsedstvo OZN priporoča glavni skupščini vpis na dnevni red sovjetskega predloga o izjavi za mir in ameriškega predloga o ustanovitvi oboroženih sil OZN. — Indonezija prosi za sprejem v OZN. — Med Beogradom in Zagrebom je strnoglavlilo jugoslovansko potniško letalo; 10 potnikov je mrtvih. — Američani uspešno napadajo Seul; zauzeli so ponovno Kunšon, Ujhong in Pusandong. — Preobrat na Koreji bo verjetno prisilil Soujete do pomirjevalnih ukrepov. — Francija odločno nasprotuje ponovni nemški oborožitvi. — Ameriški general Clark se v Londonu posvetuje z vodilnimi angleškimi generali.

22. SEPTEMBER: V Seulu so v teku hude borbe za posest mestnega središča; na južni fronti so ameriške sile napredovale za 32 km. — ZDA želijo skleniti sporazum z Japonsko, po katerem bi ameriške čete ostale na japonskem ozemlju tudi po sklenitvi mirovne pogodbe. — V Beogradu so prispeli člani ameriškega in angleškega odbora za mir. — Po jugoslovanskih vesteh so vsa vobitna mesta v Albaniji v rokah sovjetskih strokovnjakov. — V Vzhodni Nemčiji se nadaljuje čistke. — Občinski volitve v Grčiji bodo 28. oktobra.

23. SEPTEMBER: Upravnik ECA Paul Hoffman je odstopil; zamenjal ga bo njegov namestnik William Foster. — Američani nezdružno napredujejo na vseh korejskih frontah, le v Seulu ne. — Glavna skupščina OZN je zavrnila predlog za izključitev kitajskega nacionalističnega zastopstva; velešile, med njimi tudi SZ, so odklonile vpis izjave o pravicah in dolžnostih držav na dnevni red zasedanja. — V Zagrebu so odprli mednarodni vojni velevejev. — Zahodna Nemčija bo morala priznati tudi predvojne dolgov. — Sestanek treh velikihi zahodnih zunanjih ministrov je zaključen. — Atlantski ministri svet je odklonil prošnjo Turčije za sprejem v Atlantsko zvezo.

24. SEPTEMBER: Manj ko 100 km razdalje loči severno in južno ameriško mostišče na Koreji. — Jugoslavija predlaga OZN, naj se južne korejske čete ustavi ob 38. vzporedniku. — Američani in Angličani so se sporazumeli, da bo razpolaga OZN z mednarodnim oboroženim zborom. — Na korejskem bojišču so ameriška letala pomotoma bombardirala angleške vojaške enitine in jim prizadele hude izgube.

25. SEPTEMBER: Razdalja med severnimi in južnimi ameriškimi enitami se stalno manjša; zaradi tega je umik Severnokorejcev z juga resno ogrožen. — Vzhodna Nemčija pripravila sklenitev vojaške pogodbe z Bolgarijo in Rumunijo. — Podpredsednik vlade LR Slovenije Marjan Breclj izjavlja, da Jugoslavija ne bo nikoli priznala krivičnega plebiscita na Koroškem. — Sovjetski odposlanec pri OZN Matik je naklonjen misli o sestanku med vrhovnimi poglavarja ZDA in SZ, na katerem naj bi rešili vse sedanje spore. — V Angliji ustanavljajo civilno milico.

26. SEPTEMBER: Američani so zauzeli bivšo južnokorejsko prestolnico Seul; po uspešni ofenzivi je vzpostavljena zveza med severnimi in južnimi ameriškimi enitami. — Pri rudniški nesreči v Angliji je umrlo 80 rudarjev. — Tudi v Atlantskem svetu ni prišlo do nobenega sporazuma glede Nemčije in njene oborožitve. — Na seji Varnostnega sveta OZN so vpisali na dnevni red vprašanje Formoze; z 10 glasovi je sprejeto priporočilo za sprejem Indonezije v OZN; Angličani predlagajo način reševanja korejske krize. — Partizanstvo se na Malajskem polotoku vedno bolj širi. — Na Dunaju je prišlo do resnih delavskih nemirov, ki jih komunisti obračajo v svojo korist.

General Marshall - novi vojni minister ZDA

General Marshall, ki ga je predsednik Truman imenoval dne 12. septembra za novega vojnega ministra ZDA Amerike, se je manj ko po desetih letih znova znašel pred podobno nalogo, pred katero ga je postavil leta 1939 Roosevelt, ki ga je takrat imenoval za načelnika glavnega stana vojnih sil. Ob priliki njegovega prvega imenovanja so razpoglagale Združene države samo z majhno poklicno vojsko plačanih vojakov, brez primernega teškega orožja, z majhnim letalstvom itd. Marshall je ostal na svojem položaju v teku vse druge svetovne vojne. Zato ga upravičeno imenujejo »arhitekt zmage«, čeprav je sam o sebi izjavil, da je bil v prvi vrsti »uradniški general«. Vse zmage, ves dvig ameriške vojne sile je dosegel z neutrudljivim delom za svojo pisalno mizo in v konferenčnih dvoranah, kar je po njegovih izjavah marsikdaj važnejše in odločilnejše, kakor pa preziranje smrti na bojnem polju. Ko je po šestih letih zapustil svoj urad, so

Združene države razpoglagale z armadami, ki so štele nad 8 milijonov mož, s tisoči in tisoči letal, topov in tankov.

Položaj je danes podoben. Združene države so po doseženi zmagi preživele leta, v katerih so upale v mirno demokratično sožitje sveta. Iskreno so se razorožile v neprimerno večji meri, kakor pa so to napravile druge sile. Toda stvarnost je pokazala, da diktature ne priznavajo nobenih načel, da izkoristijo vsako možnost, kjer lahko pričakujejo, da jim to dovoljuje nasprotnikova slabost. Sovjetska zveza in njeni sateliti so se vztrajno oboroževali v neizprosnih tehnikah, ki naj bi jim omogočile ustvaritev take premoči, da bi lahko uspešno razširili komunistični jarem po vsej zemeljski obli, in na ta način uredili svoj sen o svetovni revoluciji.

Ravnotežje sil je bilo porušeno in samo prednost v atomski bombi tvori še začasno jamstvo demokratičnega sveta. Toda to je prednost, za katero ne more nihče vedeti, do kdaj bo trajala. Njena ocena temelji samo na ugibanjih in posebnih korejskih dogodkih so bili resen opomin, ki kaže, da ta prednost sama po sebi ni zadostna. Združene države so uvideli, da morajo dohiti, kar so zamudile. V čim krajšem času morajo spraviti svoje vojne sile v takoj stanje, da bodo kos vsakemu napadalcu. In tako se je znašel sedemdesetletni, toda izkušeni in energični polni general Marshall zopet pri svojem starem delu. Sam je izjavil, da je na to delo pripravljen, in je prepričan, da mu bo kos.

Imenovanje generala Marshalla pa mora z zadovoljenjem pozdraviti posebno Evropa. Saj je on prvi iznesel misel o Marshallovem načrtu, in je med vodilnimi državljani Združenih držav tisti, ki je vedno poudarjal, da se usoda bodočega

sveleta v borbi med komunizmom in svobodo odloča na evropskih tleh. Evropa je torej lahko prepričana, da ne bo zapostavljena, tako kakor bi ji grozilo, ako bi zmagała v Združenih državah strujala, ki zagovarja prednost Azijskega prostora.

Toda poleg velikih uspehov ima general Marshall tudi dve težki izkušnji, dva velika neuspeha, ki pa bosta nedvomno pripomogla, da o v bodočnosti lahko pravilneje vrednotil in odredil stališče, ki ga bo moral v posrednih primerih zavzeti, posebnost, kjer prihajata v poštev komunizem in Sovjetska zveza. General Marshall je bil namreč skupno s Eisenhowerjem tisti, ki je proti Churchill ugovarjal in tudi preprečil vpad v Jugovzhodno Evropo. To je bila težka napaka, ki jo danes težko občutijo vsi narodi, ki so se znašli na drugi strani železnega zastoja, a obenem tudi svoboden svet in Združene države. Drugi velik neuspeh pa je povzročil leta 1946, ko je bil eno leto izredni Trumanov poslanik na Kitajskem, in je v tem svojstvu zagovarjal sporazum v kitajski državljanski vojni preprečil, da bi Cankajšek dobival tako pomoč, ki bi mu omogočila zmago. Kasneje je bilo vse prepozno in Kitajska je bila izgubljena. Danes pa vidijo vsi, da brez komunistične Kitajske ne bi bilo niti Koreje in položaj na Daljnem Vzhodu ne bi bil tako kritičen, kot je danes.

V ostalem pa je Marshall sam, v teku zadnjega časa ponovno izjavil, da se v političnih nalogah in na političnih položajih nikakor ni počutil doma. Zato se je leta 1949 z veseljem umaknil s položaja zunanjega ministra Združenih držav, medtem ko so danes vsi prepričani, da se bo z navdušenjem in vso strokovnostjo posvetil vojaški nalogi, ki mu jo je zaupala njegova domovina.

Ameriško pomoč narodu, ne režimu!

V Jugoslaviji se zadnje čase vrste obiski raznih tujih politikov, časnikarjev, dostojanstvenikov in gospodarstvenikov. Vsi so soglasni v ugotovitvah, da je letošnja izredna suša katastrofalno zmanjšala jugoslovanski pridelek. Govore o zmanjšanju za 40-60 odst.! Kaj to pomeni, si lahko predstavljamo. Če ne bo hitre pomoči, bo glad, in to tak, kakor ga Jugoslovani še nikdar niso doživeli!

Vsekakor želimo, da bi se izkazale vse te napovedi za preveč črnogledje. Toda ne glede na vprašanje, ali bodo končne količine pridelka za nekaj odstotkov višje ali nižje, vsekakor je dejstvo, da bo Jugoslavija, tako po lastnih, kakor po tujih poročilih letos potrebovala veliko pomoč v hrani. To pomoč ji bo lahko dala samo Amerika in ameriški strokovnjaki ugotavljajo, da bo potrebnih več kakor milijon ton žita, maščob itd.

Predpostavljamo, da bo v večji ali manjši meri ta pomoč tudi prišla. Tito je izjavil, da jo je pripravljen sprejeti samo kot posojilo, ki ga bo vrnil, in nič drugače. Ne želi torej, da bi kdor koli postavil pogoje o uporabi tega posojila. Njegova zahteva je z režimskega stališča povsem razumljiva. Toda dotičniki, ki so mu pripravljeni dati to pomoč, se morajo zavedati, da

obstoja poleg jugoslovanskega režima tudi jugoslovanski narod in da mora biti ta pomoč predvsem namenjena in izročena narodu. V tem pogledu pa upravičeno ugotavljamo, da sedanji jugoslovanski režim nikakor ne nudi jamstva, da ne bi bila tudi ta tako nujna potrebna pomoč v prvi vrsti uporabljena prvenstveno za partije, razne policijske sile in vojsko, t. j. ustanove, ki uživajo že danes izredno janičarsko prednost v oskrbi pred ostalim narodom.

Zahodni svet se mora zavedati, da bi tako razdeljevanje pomoči izredno škodilo ugledu demokracije v tem delu Evrope in še posebno v obeh jugoslovanskih državah. Zato je želeli, da si dotične države, ki bodo poslane pomoč, zajamčijo tudi pravico nadzorstva nad njeno pravično in enakomerno razdelitvijo na vse državljane, brez političnih prednosti in protekcije. Samo na ta način razdeljena pomoč bo trajno koristila njihovu ugledu v obeh narodih, ki že danes težko preizkušajo na svojih žlečih razdelitev državljanov v razne kaste, od privilegiranih, preko raznih stopenj, pa tja do zapostavljenih. Ako tega ne napravijo, jih bodo ob stitih režimovih gladujoči jugoslovanski narodi kljub poslani pomoči drugič preklinjali.

Seja občinskega sveta v Nabrežini

Pretekli četrtek dne 21. t. m. je bila redna seja občinskega sveta v Nabrežini. Na dnevnem redu so bile štiri točke, najbolj važna med njimi zadnja točka: predlog o namenu 30 milijonskega posojila za gradnjo stanovanjskih hiš in zdravniškega ambulatorija v Devinu.

Odbornik Terčon je podal obširnejše poročilo v zvezi najetja posojila in o predlogih o načinu njegovega plačevanja. Poročal je, da se je odbor najprej obrnil na ZVU s prošnjo, da bi dobil posojilo v znesku 50 milijonov lir za daljšo dobo in po nizkih obrestih. Toda ZVU ne deli takih posojil in je svetovala, da se občina obrne na eno tržaških bank.

Naprosili so nato »Tržaško mesto hranilnico«, ki vrši tudi blagajniške posle naše občine. Ta je na to pristala pod sledečimi pogoji: posojilo dovolj, a le za dobo 15 let in ne 25, kakor je bilo vprašano. Obrestna mera je 7,5 odst. Amortizacija posojila letno v dveh obrokih, obresti vedno za šest mesecev naprej. Garancija: vsi dohodki občinske užitnine. Ker pod temi pogoji občina ne more vzeti 50 milijonov posojila, predlaga odbor, da se najame zaenkrat le 30 milijonov posojila, za katero bi morala občina plačevati letno 3.405.258 lir v dveh šestmesečnih obrokih. Denar za to novo postavko v občinskem računu bi se mogel dobiti edino s povznanjem nekaj postavk občinske

užitnine in z obdavčevanjem novih predmetov v okviru občinske užitnine.

Po tem poročilu je še občinski tajnik obrazložil bolj natančno vso zadevo posebno glede novih davščin. Nato se je vnela razprava o vseh potankostih posojila. Posebno dolgo se je razpravljalo o novih povzkih in novih davščinah, pri katerih se je skušalo najti način, kako bi se to uredilo, da bi ne bilo posebno delavski sloj preveč prizadet pri tem povzku. Občinski svetovalci so večinoma izrazili mnenje, da je potrebno to posojilo, ker bo s tem nekoliko olajšana stanovanjska kriza; vsakdo pa je bil iskal načina, kako bi najlažje brez velikih žrtv prišli do potrebne vsote za vračanje posojila. Slednje so sklenili, da se vzame posojilo po pogojih Mestne hranilnice in da se v ta namen postavijo nove davščine na predmete, ki tu še niso bili obdavčeni, a so v ostalih občinah obdavčeni že dalj časa, in da se povzra občinska užitnina na električno razsvetljavo od 0,90 lir na 7 lir za kw, a na industrijsko energijo za eno lito na kw. Ta predlog je bil pri glasovanju sprejet s 14 glasovi, medtem ko so trije občinski svetovalci glasovali proti, a trije so bili odsotni.

Prihodnja seja bo v ponedeljek dne 2. oktobra ob 16. uri.

OBLETNICA SMRTI Níkole Petkova

24. IX. 1947 — 24. IX. 1950

Pred tremi leti so sluga Kremļa v Bolgariji usmrtil enega izmed najpomembnejših bolgarskih politikov, Nikolo Petkova, voditelja bolgarske kmetijske stranke.

Na dan 24. septembra 1947 so boljševiški agenti v Bolgariji izvršili zločin proti svobodi in demokraciji ne samo nad bolgarskim narodom, temveč zločin proti celemu svobodnemu človečanstvu.

S svojo veličino v borbi za svobodo in demokracijo proti komunističnemu terorju je Nikola Petkov ostvaril lik velike politične osebnosti, ki ni več samo ponos bolgarskega naroda, temveč svetel primer vsem resničnim demokratom, ki so pripravljeni žrtvovati za svoj ideal tudi svoje življenje.

Podpore za tujski promet

Zaveznika vojaška uprava je izdala ukaz št. 167 od 8. septembra t. l. za pospeševanje turizma. Po tem zakonu so predvideni državni prispevki za nove zgradbe, za popravila, preizdave, razširitve in izboljšanje hotelov, kopališč in drugih naprav, ki služijo dvigu tujskega prometa kakor tudi za novo opremo teh podjetij.

Enkratni prispevek iznaša do 25 odst. v podjetje vlozene glavne vstevši vrednost zemljišča. Poleg tega je predviden prispevek v obrokih skozi 25 let v višini 3 odst. najetih posojil za gori omenjena dela, to pa le do 50 odst. v podjetje vlozene glavne, odnosno do 25 odst. stroškov za nove opreme.

Prispevki se bodo dajali le za zgradbe in dela, ki se izvrše v dobi 5 let. S predpisanimi prilogi opremljene prošnje je treba vložiti do 11. sept. 1951. leta na ZVU, finančni oddelek.

V najboljšem primeru znašata tedaj oba prispevka, enkratni in obročni, skupaj 75 odst. celokupnega potrebnega zneska, pri čemer se upošteva tudi vrednost zemljišča. To je izredno važna prilika za vse naše hotelirje, gostilničarje in podjetne ljudi in je treba, da vsi izkoristijo to priliko. Podrobna pojasnila dobite v pisarni Slov. demokratiške zveze v ul. Machiavelli 22-II.

Vesti s Tržaškega

Slovinci imamo pravico do istih šol kot Italijani!

ZVU je na spomenico SDZ in SKSZ glede klasičnega pouka za slovenske dijake v Trstu odgovorila z naslednjim dopisom:

»Zaveznika vojaška uprava priznava umestnost, da se zagotovi dijakom, ki obiskujejo slovenske osnovne in srednje šole, enaka možnost za učenje na univerzah, kot jo imajo oni, ki obiskujejo šole z italijanskim učnim jezikom.

Nadalje se upošteva, da slovenska realna gimnazija ne daje dijakom možnosti učenja na pravni in filozofski fakulteti. Iz tega razloga so bili dodani posebni klasični razredi Višji realni gimnaziji kot poskusni ukrep za šolski leti 1948-49 in 1949-50. Dijakom Višje realne gimnazije je bilo s tem omogočeno učenje vseh predmetov, ki bi jih imeli na klasični gimnaziji. Namen ZVU je, odobriti nadaljevanje teh dveh klasičnih razredov v šolskem letu 1950-51. Nadalje se namerava odpreti nadaljnji podobni razred za dijake prvega letnika v prihodnjem šolskem letu, pod pogojem, da bo število dijakov, ki se odločijo za tak razred, zadostno za opravičitev njegove ustanovitve. Odločitev, če bo novi razred odprt ali ne, bo padla po zaključku vpisovanja na Višji realni gimnaziji, ko bodo znane želje dijakov za prvi razred.

Za nas tržaške Slovence je navedeni dopis zelo važen, in sicer iz dveh razlogov.

Prvič, ker v načelu odkrito priznava, da imajo dijaki, ki obiskujejo slovenske osnovne in srednje šole, pravico do istih šol, kot jih imajo dijaki, ki obiskujejo šole z italijanskim učnim jezikom. S tem je dana tržaškim Slovincem tudi možnost vpisovanja na vse fakultete.

Drugič, ker uvideva nujnost nadaljevanja dosedanjih klasičnih razredov, ki so bili začasno dodeljeni kot vzporednici slovenski Višji realni gimnaziji v Trstu. Zagotovljen nam je torej tretji klasični razred, prav za prav prvi razred liceja. Prvi nižji klasični razred bo pa odprt, če se bo vpisalo zadostno število dijakov. Glede tega števila smo lahko brez skrbi, ker se je zaenkrat vpisalo toliko dijakov, da bomo imeli verjetno celo dva prva nižja klasična razreda; en razred pa je že danes gotov.

Ali ni žalostno za našo demokratično stvar v Trstu, da nam naši italijanski sodržavljeni odrekajo ono, kar se našim zaveznikom zdi umestno in pravično? Demokratično merilo za naše narodnostne potrebe je samo eno; zato dokazujejo naši italijanski sodržavljeni, da so narodnostno nestrpni in da gojijo do Slovencev diskriminacijsko mržnjo, ki bi je v obraz splošnim demokratičnim načelom.

Tržaški Slovinci pa smo s svojim složnim nastopom pri obrambi naših zakonitih šolskih zahtev ugotovili, da ni borba za našo demokratično pravdo brezupna!

Vpisovanje v slovenske šole

Na vseh srednjih šolah in tečajih v Trstu in okolici se je začelo vpisovanje dne 1. septembra in se zaključuje dne 25. septembra. Učenci, ki polagajo popravne ali razredne izpite, se lahko vpisujejo do konca meseca.

Vpisati se morajo tudi vsi oni, ki so položili sprejemni izpit. Vpisovanje je vsak delavnik od 10. do 12. ure. Podrobnosti na oglasni deski vsake šole.

Vpisovanje v državno Nižjo trgovsko strokovno šolo v Trstu bo trajalo od 1. do 25. septembra 1950. Učenci, ki imajo popravne izpite se lahko vpšejo do 30. septembra 1950.

Prošnje za vpis sprejema tajništvo šole vsak dan od 9.30 do 12. ure. Prošnje naj priložijo napisano na tiskovino, ki jo dobijo v šolski pisarni, kjer so navedeni dokumenti, ki jih je treba priložiti.

Popravni izpiti vseh vrst se bodo pričeli v drugi polovici septembra, po razporedu, ki je razviden z oglasne deske šole v ulici Lazzaretto Vecchio 11-II.

Drž. slov. nižja industrijska strokovna šola

Vpisovanje za prvi, drugi in tretji razred za vse (nove in dosedanje) učence traja do 25. septembra t. l. Le učenci, ki imajo popravne izpite, se lahko vpšejo do vključno 30. septembra t. l.

Članom glavnega odbora SDZ

PRIHODNJA REDNA SEJA GLAVNEGA ODBORA SDZ BO 15. OKTOBRA 1950 OB 9. URI DOPOLNE IN NE PRVO NEDELJO V OKTOBRU. Tajništvo SDZ

Glasbena šola SP Matice

V ponedeljek, dne 3. oktobra t. l. ob 10. uri dopoldne bo razdelitev začasnega urnika! Reden pouk začne istočasno. Ravnateljstvo

Prijavite se za naš pevski zbor

V najtežjih dneh pod fašizmom — kadar je šlo za goli obstanek slovenskega naroda — je naša pesem živo plamtelja in nas vzpodbujala k vztrajanju. Po porazu fašizma je slovenska pesem na Tržaškem zaživela novo življenje. Zato je nastanek vsakega novega pevskega zbora za nas Tržičane zelo važen prosvetni dogodek.

Ustanavljamo nov ljudski pevski zbor! Ta zbor naj na prosvetnih prireditvah demokratičnih tržaških Slovencev visoko dvigne našo pesem.

Novi pevski zbor bo prednjačil tudi v tem, ker bo imel odločeno in preizkušeno pevovodjo z dolgoletno prakso.

Vabimo začetne in izurjene, mlajše in starejše pevke in pevce, da se vključijo v ljudski pevski zbor in sponorožijo vodstvu zbora v teku

Nabrežinec

Glasbena šola SP Matice

Vpisovanje gojencev v Glasbeno šolo S. P. Matice se je pričelo v sredo, dne 20. sept. t. l. v prostorih glasbene šole S. P. Matice v ulici Machiavelli št. 22-II. nadstropje dnevno od 10. do 12. ure in popoldne od 17. do 19. ure.

Poučevali bomo sledeče instrumente: klavir, violino, violo, violončelo, kontrabas, vsa pihala, harmoniko, solopetje, vse teoretične predmete in korepeticijo.

Poseben tečaj bo za pevovodstvo in komorno glasbo.

RAVNATELJSTVO

Popravni izpiti bodo od 22. septembra dalje.

Za osnovno šolo pri Sv. Jakobu bo vpisovanje v ulici Scuola Nuova 12-I. nadstr.

Za osnovno šolo v Rocolu bo vpisovanje na šoli v ulici Donadoni.

Za osnovno šolo v ulici Sv. Frančiška ne bo več vpisovanja v šoli v ulici Sv. Frančiška 25, ampak bo vpisovanje na novem sedežu šole v ulici Sv. Frančiška št. 42 v poslopju, kjer je bila nekdanja nemška šola in je sedaj italijanska trgovska strokovna šola.

Italijanska šola ima vhod v ulici Rismondo, slovenska šola pa ima vhod v ulici Sv. Frančiška št. 42.

Va vpis v I. razred je treba prinesiti krstni (rojstni) list, izpričevalo o zdravju obeh in izpričevalo o cepljenju. Ravnateljstvo

Goriški srednješolci

vpriporijo v nedeljo, 1. okt., v kino-dvorani v NABREŽINI

Vodopivčevo spevoigro Kovačev študent

in nekaj pevskih točk

Pričetek točno ob 16. uri

Goriški srednješolci v Bazovici

V nedeljo so gostovali goriški srednješolci v Bazovici. Istega dne so nastopili goriški visokošolci v Nabrežini. Zamisliti se moramo pri tem in se zaskrbljeno vprašati, kaj delajo tržaški srednješolci in tržaški visokošolci.

Brez sredstev in z obilico dobre volje in mladinskega navdušenja so si goriški mladinci postavili trdne temelje za svoje prosvetno delovanje in s tem za najpredanejšo službo svojemu narodu.

V Trstu razpolagamo tudi s sredstvi, ni pa med našimi mladinci toliko dobre volje in tolikoga narodnostnega navdušenja, kot ga opazimo pri Goričanih... Toda o tem kaj več drugič.

Goriški srednješolci so nas v Bazovici naravnost iznenadili s svojim igralskim talentom in s svojo pevsko izurjenostjo. »Kovačev študent« že dolgo ni bil vpriporjen na naših odrih, toda tudi izvežbanejši odrske skupine ga baje niso podale z živahnostjo in razigranostjo goriških srednješolcev.

O vsem tem bomo podrobneje spregovorili po gostovanju goriških srednješolcev v Nabrežini, ki bo prihodnje nedeljo.

Maša zadušnica za Nikolo Petkova

V nedeljo 24. t. m. je bil v taborišču bolgarskih beguncov pri Sv. Soboti v Trstu počaščen spomin Nikole Petkova, neustrašnega borca za demokracijo in svobodo bolgarskega naroda. Po cerkveni svečanosti je g. Andjel Mitrev — politični predstavnik bolgarske zemljoradničke skupine v Trstu — imel kratek govor, v katerem je orisal lik Nikolo Petkova, njegovo delo in njegovo borbo. Pri svečanosti je sodeloval ruski pevski zbor.

Pravilna narodnostna ozgoja Šola in življenje

Naravi se ne da delati silo. Nostalgija srečen in duševno uravnotežen boš le, če ostaneš zvest naravnemu izvoru. Ko bi se Italijan poslovenil, bi bilo to nekaj prisiljenega, kar ne ostane brez posledic na vsem značaju in ne v življenjski borbi. Slovenci bi ga nikdar ne šteli za zanesljivega svojega in mu ne bi nikoli popolnoma zaupali, njegovi rojaki Italijani bi ga zaničevali. Isto velja v obratnem smislu za Slovence, če bi se prostovoljno, namerno poitalijančili. Kdor pa danes prostovoljno, zaradi golega oportunizma ali strahopetnosti obiskuje italijanske šole, se bo gotovo poitalijančil, a zatajena slovenska kri mu ne bo nikdar dala miru, nikdar se ne bo čutil notranje srečnega, duševno bo trpel, ker se bo moral neprestano pretvarjati: pred Slovenci se bo skušal držati za Slovence, pred Italijani za Italijana. V največji zadregi so taki ljudje takrat, ko se nahajajo v mešani slovensko-italijanski družbi.

Kdor je rojen iz mešanega zakona, tak v resnici lahko sedi na dveh stolih, to je pred eno in drugo narodnostjo se lahko mirno predstavi za to, kar je: sin slovenske matere in italijanskega očeta, ali obratno, in pri obeh narodnostih uživa ugled, če tako po pravici pove, in taki ljudje tvorijo, če le hočejo, izredno posrečen duhovni svet med obema narodnostima in so za svojo osebo nekako vzvišeni nad napetostmi med dvema narodnostima ter ponavadi povsod priljubljeni. Toda ti ljudje imajo v svoji naravi, v mešani krvi opravičilo in temelj za svoje kozmopolitstvo. Kdor pa je po obeh starših Slovenec, četudi so ti starši nezavedni, tak naredi nasilstvo svoji naravi, če se opredeli za Italijana.

Sadove take protinaravne vzgoje otrok lahko primerjamo z zgledi iz sovjetskega sveta. Med vojno sem vpraševal ruske vojake v nemških bojnih formacijah, zakaj so zatajili domovino in se borili za Hitlerja. »Zato, ker smo bili v ujetniških taboriščih lačni, so mi odgovorili. »Pa se borite vendar proti lastni domovini, sem pripomnil. Kaj so odgovorili? »Vsecko jedno.« (Saj je vseeno). Vendar so kazali vidno veselje nad tem, da slovenski partizani bijejo Nemce. Zato sem jim dejal: »Če držite s partizani in jim želite zmage, zakaj pa streljate nanje, kadar ste z Nemci na čisti kati?« Zopet so mi malomarno in smeje odgovorili: »Saj je vseeno.«

REPENTABOR. — Prizor iz življenja dijaškega počitniškega letovanja Slovenskega dobrodelnega društva iz Trsta.

Take brezznačajne ljudi je vzgojil komunizem, ker je mladini odvzel vse duhovne ideale. Mladina je pognila praktične zaključke: Če ni nobenih duhovnih vrednot, je res vseeno, kam in na koga streljaš v borbi: danes na Nemca, jutri z Nemci na svojega rojaka Rusa, pojutrišnjem na Slovence — vsaj je vseeno. Podobno neznačajnost, moralni indiferentizem rodi odpadništvo. Zanimivo bi bilo preiskati in statistično prikazati kvarne posledice odpadništva na Tržaškem, Gorškem in Korškem.

Toliko je gotovo, da najdete med vsake vrste odpadniki — slovenskimi, nemškimi in italijanskimi — bodisi ob Adriji bodisi onkraj Karavank — veliko večji odstotek pokvarjenih ljudi, delomrznežev, zločincev, tatov, goljufov, nasilnikov — kakor pa med pristnimi Slovenci, med pristnimi Nemci ali med pristnimi Italijani. Med etnologi je mnenje celo, da so Prusi v severni Nemčiji tako surovi in nasilni prav zato, ker so potomci odpadnikov, namreč Polabskih Slovanov, ki so se bili ponemčili. Zakaj je na jugu Jugoslavije in v južni Bolgariji še toliko pokvarjenosti in divjosti? Zaradi mešanice raznih narodnosti: turške, albanske, srbske, makedonske, grške. Ne trdim, da sama mešanica kvari ljudi, marveč trdim, da je v tistih jezikovno in narodnostno mešanih deželah precej odpadnikov od vsake narodnosti in ti imajo čisto svojevrstne lastnosti, v največji primerih slabe. Odpadniki stori krivico lastni naravi, narava se masčuje nad njegovim značajem.

Po vseh teh primerih zopet trdim, da brezpotrebno obiskovanje italijanskih šol vodi slovenskega otroka v odpadništvo in odpadništvo v devetdeset odstotkih primerov pokvari njegov značaj. Ko bi slovenski otrok študiral v italijanskih šolah v Rimu ali v nemških v Berlinu ali v angleških v Londonu, se ne bi nič pokvaril. V tistih mestih ni slovenskih šol, zato nima kaj izbirati. Pa tudi, kdor je študiral v italijanskih šolah v Trstu ali v Gorici takrat, ko ni bilo slovenskih, za časa fašizma, ni bilo nujno, da se je pokvaril (dosti se jih je vseeno), ker je vsak vedel, da drugega izhoda ni. Če pa danes damo slovenskega otroka v Trstu ali v Gorici na italijanske šole (ali v Celovcu v nemške), ko imamo vendar dovolj slovenskih, tedaj to ne more ostati brez kvarnih posledic za

njegov značaj, ker mlado srce ne vidi nobene upravičenosti za to, nobene nujnosti, kakor kje v Rimu ali v Parizu ali kakor pred leti v tako imenovani Julijski krajini, in si torej nujno in po pravici razlaga odločitev svojih staršev kot oportunizem in se od staršev pri tako živem in zgovornem zgledu nalezajo tudi sam oportunizem in vseh njemu sorodnih ali iz njega izvirajočih napak v najširšem obsegu.

Sklep teh izvajanj je torej ta: Za to, da boš dobil službo — v Trstu ali kjer koli, vsekakor tudi v Trstu kljub italijanski mržnji do Slovencev, je prejš in bolj potrebno, da si prav vzgojen človek, kakor da imaš ravno italijansko izpričevalo. Slovenec v italijanski šoli ne bo postal prav vzgojen človek. Italijanska šola lahko pravilno vzgoji italijanskega otroka, slovenskega pa ne bo nikdar pravilno vzgojila, ker je zanj protinaravna. Kaj bo torej pomagalo otroku, ko doraste, italijansko izpričevalo, če si je otrok v italijanski šoli prav zaradi njemu neprimernosti vzgoje izkvaril značaj, da ga noben delodajalec ne bo hotel sprejeti ali ga bo brž odslavljal kot nezanesljivega, nepravilno vzgojenega človeka? Kako razočaranje bo to za starše! Ko so mu hoteli ravno z italijanskim šola-

njem zagotoviti kariero, so mu jo prav s tem onemogočili.

Ko bi torej slovenski starši malce preudarili te in take izkušnje, preden zapisejo otroka v italijanske šole! Kako negotova, zgolj domnevna in namišljena je tista neposredna korist, ki si jo obetajo od italijanskih šol, namreč, da bo otrok z italijanskim izpričevalom prej našel zaposlitev, službo, plačo, kruh, kariero. To bomo šele videli, ali jo bo res dobil...

Preidimo torej zdaj na te zgolj oportunistične domneve!

Ce je trenutno sploh kaj služb na razpolago v tržaški stiski in stisnjenosti, so odprte vsem enako — proslomcem s slovenskimi kakor onim z italijanskimi izpričevali. Res je sicer, da italijanski šovinizem ne spi in da Slovence, kjer le more, izpodriva, toda, do katere meje in mere? Le, dokler Slovenci spimo in se ne zganimo! Ko pa dokaže svoje pravice s tržaško rezidenco in tržaškim državljanstvom, in če imaš kako zakonito prednost, boš službo dobil tudi s slovenskim izpričevalom, če je le kako mesto prazno. Če pa je vse zasedeno, tedaj pomni, da ti niti italijansko izpričevalo niti protekcija niti italijanske Nacionalne ligo ne morejo pomagati! Tako je danes. Slovenska mladina pa šele študira, saj so se slovenske šole komaj dobro rodile. Minilo bo še nekaj let, preden bodo dostudirali in iskali zaposlitve tisti otroci, ki jih starši letos vpisujejo v ljudske ali srednje šole. Kako bo takrat, to vprašanje je vredno premisleka lepo po vrsti in po raznih, zopet domnevnih možnostih.

(Se nadaljuje)

„Ljudske demokracije“ in blaginja narodov

Ni važno, koliko denarja prejme delavec ali nameščenec za svoje delo, temveč koliko hrane in drugih potrebnih stvari si lahko kupi za svoj zaslužek. Blaginja, visoka življenjska raven, je tam, kjer je potreba najmanj dela in trpljenja za zagotovitev življenjskih potreb.

Danes slišimo mnogo pripovedi o tem, kako lepo je, še več pa o tem, kako lepo bo živeti v srednjih državah »ljudskih demokracij«. Rusija, ki je po naravi ena izmed najbogatejših dežel sveta, je imela pod boljševiki več kot 30 let časa ureničiti načrte komunističnih osrečevalcev sveta.

Norveški delavski sindikati so poslali pred časom posebno komisijo v Ameriko in v Sovjetsko zvezo, da preišče delavske razmere v teh dveh delih sveta. Iz Združenih držav je komisija poročala, da se je življenjska raven v zadnjih letih zelo dvignila, da ima tam povprečna delavska družina stanovanje opremljeno tako, kot v Evropi le prav premožne obitelji. Električni pralni stroj za perilo, drugi za posodo, električni pobarilec prahu, električni hladilnik, lepa kopalnica, telefon, cela vrsta raznih malih kuhinjskih pripomočkov in pogosto celo avtomobil in lastna hiša, so tam samo po sebi umevne stvari v delavskih družinah. Ameriška delavska žena ima tako olajšano delo v kuhinji in domu, da se lahko posveti prav temeljito vzgoji otrok in lastni izobrazbi.

V Sovjetski zvezi so norveški delavci našli bistveno drugačno sliko. Prenapolnjena stanovanja, kjer tudi po več družin stanuje v eni sami večji sobi, so tam pravilo za delavce in nižje nameščenice. Delavske plače ne zadostujejo za hrano in dostojno obleko in zato morajo v Sovjetski zvezi tudi žene opravljati težka dela, da lahko preživljajo družino. Posledice seveda ne

Najbolj jasno nam postane nesorazmerje med stvarnimi plačami sovjetskega in ameriškega delavca, če primerjamo čas dela, ki je v obeh državah potreben za nabavo raznih potrebščin:

Za en zavojo sukanca mora delati Rus 43 minut, Američan pa 2 in pol minute. Za eno obleko iz kotenine dela Rus skoro 32 ur, Američan pa 2 uri in pol. Za pol kg kave ali čaja dela Rus 25 ur, Američan manj kot 1 uro. Za kupico vodke ali drugega žganja dela Rus skoro 5 ur, medtem ko dela Američan le 20 minut. Za 20 cigaret dela Rus 2 uri, Američan pa 9 minut. Za kozarec piva dela Rus skoro 3 ure, Američan pa recit in piši 6 minut. Za 1 kg mesa mora Rus garati 8 ur in pol, Američan pa 1 uro. Za eno mesko obleko dela Rus 260 ur, Američan pa 26 ur. Za eno žensko voleno obleko dela Rusinja 253 ur, Američanka pa 13 ur. In tako bi naštevati lahko v nedogled.

Kako je v Jugoslaviji, vemo iz pripovedovanj številnih beguncev, ki vsak dan prihajajo v Avstrijo in v Trst. Med njimi je marsikdo, ki je še pred kratkim sedel na udobnem stolčku v upravi ali v industriji, ki je imel precejšen pregled o položaju, ki pa napoveduje še večjo revščino. V Jugoslaviji, kjer je bilo na primer sladkorja, cenenega sladkorja vedno na pretek, mora povprečni delavec ali nameščenec žrtvovati ves zaslužek celega tedna, če hoče kupiti 1 kg tega dragocenejšega živila.

V Trstu na primer zasluži delavec ali povprečni nameščenec 1 kg sladkorja v polmuri uri dela, marsikdo druge v svobodnem svetu pa še prej. Podobno je z drugimi hranili, pa tudi z obleko — in kot smo rekli, ni prav nikakih izglede, da bi se položaj izboljšal, dokler bodo v Jugoslaviji in v drugih »ljudskih demokracijah« ostali na oblasti komunisti.

SPOMENICA

društva „Pravnik“ v Trstu

o uveljavljanju obsodb, ki jih je izrekel „Tribunale speciale per la difesa dello Stato“ proti primorskim Slovincem in Hrvatom

V pričakovanju vstaje, ki bi morala slediti vstopu Italije v vojno proti Jugoslaviji, so medtem skušali razviti posebno vojnusko delavnost potom periodičnih poročil, šifriranih in konvencioniranih poslanic, radijskih oddaj itd., ščuvajoč tuje vojake v naši službi in vzpodbujajoč jih k dezertaciji in pasivnemu odporu. Ravno tako so stremeli opravljati teroristična in sabotažna dejanja s čisto določenimi nameni potom atentatov na komunikacijska sredstva, železnice, obkrožne naprave, vojaške in industrijske zgradbe itd.

Po ugotovitvi, da je bila ta organizacija v zvezi z organizacijo političnih emigrantov iz Julijske krajine v Jugoslaviji, ki je imela odkrit politično-narodni značaj in ki je v svojih zavojah objemala najviše urade jugoslovanske uprave ter je bila v stikih z mnogimi evropskimi vladami — nadaljuje sodba preiskovalne sekcije tako-le:

»In pod vzpodbudo take-le organizacije (ki je po svoji strani zopet bila manevrirana od tretjih velenih in elasti od angleške tajne obveščevalne službe) se je razvijala z naraščajočo opasno pogostostjo in to predvsem v zadnjem času v vidu italijansko-jugoslovanske vojne, vojnuska in teroristična delavnost in se je pomnožil prenos v Italijo precejšnjih količin razstreliv, ki jih je pripravljajoča oblast našla zbrane v petih skrivališčih. Na tak način so se zbirale vesti o naših utrdbah, naši oborožitvi itd. in sporočale v pospešenem ritmu obveščevalnemu uradu bivše Jugoslavije, ki je dobavljal celo radio-oddajalni aparat angleškega izvora.

Tako se je leta 1938. pripravljala atentat na dučja ob priliki obiska v Kobaridu, tako se je 25. februarja 1940 povzročil v Klani obširen požar, ki je uničil topove, močnarje, strojnice in milijon puškinih nabojev; v juniju 1940 je bil izvršen železniški atentat v Trbižu.

Preko meje so se medtem snovali strašni atentati, med temi oni v zvezi s škodljivimi eksplozijami smodnišnic v Piacenzi in Bologni, ki sta se v resnici izvršili dne 8. in 25. avgusta 1940 in zaradi katerih je še vedno v teku preiskava, da bi se ugotovili krivci.

Večina gornjih obtožb je seveda čisto izmišljena. V kolikor obtožba odgovarja dejanjem, gre za čisto kulturno delovanje, s katerim si je slovensko-hrvatska manjšina branila svoj kulturni in narodni obstoj, in pa za dejanja v skladu s cilji, zaradi katerih so združeni narodi stopili v borbo proti fašizmu in nacizmu.

Decembra 1941 se je Tribunale speciale nalašč preselil v Trst, da bi javno sodil in eksemplarično obsodil gornje obtožence. Procesu je bila dana največja publiciteta, o njem so poročale radijske postaje in časopisi in ga proslavljali kot proces, s katerim bo fašistični režim — čigar oborožene sile so bile medtem okupirale Slovenijo in del Jugoslavije — dokončno pometel s svojimi nasprotniki med slovensko manjšino. Niso se šteli izpadi proti zavezniskim državam, ki da stoji kot organizatorji za obtožence.

Po razpravi, ki je trajala 14 dni in ki je vzbudila val ogorčenja po vsem civiliziranem svetu, je Tribunale speciale dne 14. decembra 1941 izrekel sodbo, s katero je bilo 9 obtožencev obsodjenih na smrt, ostali pa na zaporne kazni od šestih do tridesetih let. Sodba je bila proglašena ob vzklikanju Mussoliniju, ob ploskanju rok in ob prepevanju fašistične himne. Te manifestacije so se ostentativno udeležili predstavniki najvišjih lokalnih in političnih oblastev, med temi tudi funkcionarji, ki so organizirali in inscenirali proces in vodili preiskavo.

Cetverici na smrt obsodjenih je bila smrtna kazen spremenjena v dosmrtno ječo, dočim jih je bilo pet — Bobek, Ivančič, Kos, Tomažič in Vadnal — ob zori 15. decembra 1941 ustreljenih na openskem strelišču nad Trstom. Njihovi zemski ostanki so bili prepeljani neznan kam in so bili najdeni nekje pri Trevisu šele leta 1945. ter svečano prepeljani v Trst, kjer se je vršil njihov pogreb ob soudeležbi in sočustvovanju stotisočev ljudi.

Toda Tribunale speciale s tržaškim procesom ni zaključil svojega krvavega delovanja. V zvezi s tem procesom so bile gnane na zatožno klop in so bile po letu 1941. obsodene na težke zaporne kazni še stotine pripadnikov slovensko-hrvatske manjšine.

Poleg tega posebnega sodišča, ki je razširilo na podlagi kr. ukaza od 9. decembra 1941 št. 1388 svojo pristojnost tudi na gotova kazniva dejanja, predvidena v vojaškem kazenskem zakoniku, kolikor so bila izvršena izven operacijske cone, so delovala v operacijski coni še vojaška redna in izredna sodišča, katerih sodbe so se po navadi glasile na smrt ali pa na dosmrtno ječo.

V.

Zlom fašizma in likvidacija njegovih ustanov

Bila je potrebna več kot pet let trajajoča vojna, kateri ni primera v zgodovini človeštva, da se je končno dosegla zmaga nad fašističnim režimom, ki si je bil kot zaveznik Hitlerjeve Nemčije postavil za cilj, da podjarni ves svobodoljubni svet.

Na ruševinah bivše fašistične države se je začela graditi nova demokratična Italija.

Ogorčenje, ki ga je povzročilo med italijanskim narodom delovanje krvavega fašističnega posebnega sodišča, je bilo tako splošno in tako globoko, da je smatrala Badogliova vlada za potrebno, da že četrti dan po Mussolinijevi demisiji, to je že dne 29. julija 1943, objavi kr. ukaz-zakon št. 668, s katerim se Tribunale speciale ukinja.

(Se nadaljuje)

2

Konrad Zelenko:

Pri slovenski časti

Zadnje večerne tenje so se na dolgo razpotegovale od cestnih dreves, ko je Vidka s polnim nahrbtnikom drvca spet s kolesom k Šimenkovim. Dehtel je maj z bujno zelenih njiv in s sočnih pisanih travnikov, s košatih jablan in hrusk, ki jih je bilo samo belo in rdečkasto cvetje. V krošnjah so glasno gostoleli ptiči. Od haloških gričev, že sivkasto modrikastih, je vel rahel, osvežujoč večerni vetrič in prišal s seboj tudi glasev šum narasle Drave. Visoki, beli Sv. Urban in Polensak v Slovenskih goricah sta v vrhovih še medlo rdela in se poslavljala od sonca, ki je pravkar lezlo za božjo gnado tam za Pohorjem. Delal se je že prijeten, mlačno topel majniški večer.

Ali Vidka na svoji vožnji ni uzrla, ni videla pisanih rož, ni čula svatovskega ptičjega petja, ni čutila opojne dehtivosti s cvetočega drevja in vrtnih gred. Žalostna, zaskrbljena je v dve gube sključena naglo gnala kolo. Bridko ji je bilo pri srcu. O, kako je grenko, pregrenko! Letos bi končala že sedmi gimnazijski razred, s svojimi 17 leti bi ga dovršila... Z odliko bi se postavila! Potem bi se pa z Anico dvignili in šli na dijaško potovanje: v belo Ljubljano, na Bled in v Bohinj, morda celo na morje... Oh, kje so zdaj ti načrti? Kje je sedaj slovenska gimnazija? Ni je več, ni je! Pač, še stoji gimnazijsko po-

slopie, še se vrši pouk tam na novi »Oberschule«, pa le za Nemce, le za Schneditzovo Dagmar, Hildo Ornigg, Gretl Blanke, Valterja Schoberja, Henrika Strachilla, Ozvalda Spruschina... Več dijakov nemškega pokolenja ali vsaj nemškega mišljenja ni niti bilo na vsej gimnaziji! Od drugod, iz Nemčije, so jih navlekli novih, da so mogli začeti z nemško šolo, s »čistokrvnimi« nemškimi izvoljenci... Ha, tudi Vidko, ki obvlada nemščino, so prišli snubit. Včeraj je vabila, kaj visokostno, Dagmar, danes sta poskusili srečo, z ljubeznivo pa priliznjeno besedo, Hilda in Gretl... Toda Vidka se za nobeno ceno ne bo vpisala v »Hitlerjevo mladino«, da bi s tako izkaznico smela prestopiti prag nove »Oberschule« — gimnazije. Nikdar in nikoli! Vidka pojde rajši za zadnjo služkinjo, za kravjo dekle tja v blatne Haloze ali v Slovenske gorice, kamor koli...

Drselo je kolo in Vidka se je zdaj burila zdaj z grenkobo spominjala lepih, srečnih dni v šolskih klopih še svobodne slovenske šole... O, kje so zdaj ljube, zgovorne sošolke z dežele? Kam so se razbegnili tisti živahni, pogumni fantje sošolci? Kje so, kje so žarni, veseli slovenski obrazi? Vse je raztepeno, razmetano... Kot da je volk udaril v čredo!... Saj tudi je v slovenski narod udaril pravi, nenasitni volk s severa, ki mu z juga pomaga trgati in trpinčiti slovenske ljudi nič manj pomerna fašistična volkulja...

Sonce je zdrknilo za Pohorje. Oh, tako je tudi zatonila narodu svoboda!... Osamel je ljudstvo v svoji nesreči. Nikjer ni videti več človeka, ki bi povedal tolažilno besedo... Odpeljali so duhovnike že o velikonočnih praznikih... Nikjer ni videti doma-

čih profesorjev in profesorice, učiteljev in učiteljic... Ali je tudi nje doletelo, da so jih zgrabili hitlerjevske tolovaji in vrgli na oni črni tovorni avto in jih odvedli na Borl, v tisto hiralnico, kamor noč in dan dovažajo in tlačijo uboge slovenske žrtve?

Tedaj je iznenada izza ovinka privozil in z veliko naglico drvel proti Vidki velik, črn tovorni avtomobil. Pošastno je brlzigal in široko metal že ostro prižgane luči. Vidko je stisnilo pri srcu. Marija na Gori, pomagaj! Gorje, tisti črni avto! Prav tisti, ki noč in dan pobira vseokrog duhovnike, učitelje in Primorce, Marija Gorska! Vidki je zastajal dihanje, srce ji je burno tolklo, v sencah udarjalo... Avto pa je grozljivo trebil, drčal in se približeval. Gorje, če se ustavi, če Vidki rečejo: »Stoj!« in ji pregledajo nahrbtnik, nahrbtnik s slovenskimi knjigami, če jo s knjigami vred vržejo na avto hitlerjevski biriči z mrtvaško glavo na črni čepici... Vidka krčevito stiska ročaje na kolesu. Od groze in strahu se kar znoji... Kakor da so naperjeni vanjo ostri noži, ko zaprašeni, tovorni policijski avto z oholo se režečimi gestapovci, pošastno brlzigajoč drči mimo nje v mesto po nove slovenske žrtve...

»Mimo so! Hvala večnemu Bogu!« Vidka je drgetaje od groze trudna dvignila glavo. Globoko je zajela zrak in z novo silo pognala kolo, da bi ne nalezla še na druge hitlerjevece in ne zabredla v novo nevarnost. Kar oddahnila si je, ko je nekaj sto metrov pred sabo zagledala že Šimenkovo hišo, močno hišo med cvetočim drevjem in zelenimi brajdami. Oh, tu bo Vidka našla varno zavetje...

(Se nadaljuje)

Vesti z Goriškega

VOJNE POKOJNINE

Izšel je zakon od 10. avgusta 1950 št. 648, ki preureja določila o pravici do vojne pokojnine. Zakon je zelo obsežen in vsebuje izčrpana določila o pravici do pokojnine in o postopanju za njeno priznanje in izplačevanje.

Za sedaj sporočamo javnosti samo to: da ta novi zakon odpira zopet rok za vlaganje prošnje za podelitev pokojnine.

V roku enega leta od 1. septembra 1950 mora biti predložena prošnja za pokojnino od strani invalidov, ki bolehalo na Parkinsonovi

bolezni, ki se je pojavila ne pozneje od 31. decembra 1949 kot posledica kake možganske infekcije, ki jo je kdo dobil v vojni v vzhodni Afriki v letih 1935-1938. V roku dveh let od 1. septembra 1950 morajo biti predložene prošnje za pokojnino: a) zaradi vojnih dogodkov, ki so se odigrali od 1. septembra 1939 dalje; b) glede invalidnosti zaradi ran in poškodb, dobljenih pred 1. septembrom 1939 in c) prošnje za primer, da se je zdravstveni položaj prizadete osebe poslabšal zaradi dogodkov, ki so se odigrali pred 1. septembrom 1939.

Prijava pridelka vina oziroma mošta

Po obstoječih predpisih se mora vsak pridelalec mošta javiti v teku desetih dni, a najkasneje do 15. novembra, pristojnemu občinskemu trošarinskemu uradu (Ufficio Dazio Consumo). Napovedano količino vpiše urad v obremenitev lastnika, kateri mora prav tako vsako spremembo — prodaje javiti predhodno trošarinskemu uradu, da ga za oddano količino razbremeni,

in pa tudi, da mu izda listino, s katero je upravičen prevažati vino. Brez take listine ne sme prevažati vina in se prestopki kaznujejo. Tozadevne tiskovine se dobijo pri trošarinskem uradu. Napovedati je dolžan vsak lastnik pridelka, tedaj, kjer si gospodar in najemnik delita pridelke, mora napovedati vsak svoj del.

Drobne vesti

Odmevi aretacije dr. Avgusta Štiglijoja

Pariz, dne 14. sept. 1950.

Cenjeni gospod doktor,

Vrnil sem se z dopusta in izvedel sem za nezasišano krivico, ki se je v Vaši osebi zgodila slovenski manjšini v Italiji.

Prosim, da sprejmete, cenjeni gospod doktor, zavoljo preganjanja, ki ga za našo stvar trpite, izraz iskrene solidarnosti, prijateljskega razumevanja in občudovanja ter toplo zahvalo za Vaš pogumni boj za naše pravice na Goriškem.

Najlepše Vas pozdravlja

Vaš vdani

inž. Hrvoj Maister

Poroka

V ponedeljek 25. t. m. sta se poročila gospod Stefan Černic iz Gaborja in gospodična učiteljica Marija Ada Gabrovac doma iz Steverjana. Novemu paru želimo obilo sreče in zadovoljstva ter veselja v novem življenju!

Sporočilo učiteljem

Rešitev zadeve za izplačilo doklad in zastankov plače učiteljev iz bivšega A. področja na Goriškem, ki teh zneskov niso še prejeli, je skoro že gotova. Zagotovljeno je iz Rima, da bo zakon za izplačilo zneskov te dni registriran pri računskem dvoru. Goriško šolsko skrbništvo pa je prejelo od ministrstva nekatera vprašanja glede prizadevanj učiteljev. To pot je upati, da bo zadeva končno vendarle v kratkem urejena in izplačilo izvršeno.

Pokrajinski urad mednarodne pomoči

Pokrajinski urad mednarodne pomoči je te dni zaključil tretje leto svojega delovanja, ki ga je pričel z začetkom minulega šolskega leta. Če nepristransko pogledamo delo, ki ga je v pravkar končanem letu ta urad opravil, ne moremo biti ravno zadovoljni. Številke izdatkov so sicer lepe in velike, a za nas pomenijo le malo. Med šolskim letom smo bili namreč še nekoliko preteženi, med počitnicami pa skoraj nič! Razne italijanske organizacije so prejemale od tega urada vsega, česar so potrebovale za svoje številne kolonije pri morju in v hribih, mi Slovenci pa nismo imeli niti ene ne morske ne gorske kolonije! In vendar smo tudi mi Slovenci člani mednarodnega človeškega občestva!

Vojna škoda

Trgovska zveza je na svojem študijskem sestanku predlagala, naj bi vlada izdala nov zakon, na podlagi katerega bi se prizadetim izplačala vsa vojna škoda in ne dali le majhni predujmi. Zahteva tudi, da bi prišla v poštev vojna škoda vseh vrst in ne le nekaterih kategorij kot doslej.

Upamo, da bo ta pameten predlog sprejet!

Starši!

Vpišite svoje otročiče le v slovenske vrtce v Goriči ulica Croce in ul. Randaccio, v Štandrežu, Podgori in v Pevmi.

Starši v Podgori, ne pustite se zapeljati, kakor lansko leto. Javite nam vsak pritisk ali ustraševanje!

Krmin

V nedeljo dne 10. septembra je begunec Anton Znidarčič, stanujoč v Krminu, šel po opravkih v Palmanovo. Mož kupčuje z drvmi in je imel s seboj precej denarja. Vra-

Vpisovanje v slovenske šole

Vpisovanje v vse razrede vseh štirih slovenskih šol v Goriči bo trajalo od 1. do 25. septembra. Najboljše navodilo so razvidna z razglasne deske vsake šole. Svetujemo vsem, naj opravijo vpisovanje čimprej, da ne bo zadnji dan prevelikega navale in bodo morali zaradi tega izgubiti mnogo časa s čakanjem.

Pri tej priliki opozarjamo starše učencev, ki so dokončali ljudsko šolo, da vpišejo svoje otroke v čim večjem številu v nižjo srednjo šolo ali v strokovno šolo. Za strokovno šolo ni potreben noben izpit za tiste, ki so z uspehom dovršili V. razred, medtem ko morajo tisti, ki imajo samo štiri razrede ljudske šole, polagati sprejemni izpit. Za nižjo srednjo šolo pa morajo vsi delati izpit. Tudi za te izpite so vsa potrebna navodila razvidna z razglasne deske šole.

Tisti učenci, ki so izdelali sprejemni izpit za nižjo srednjo šolo ali ga bodo izdelali v jesenskem roku, se vpišejo lahko tudi v strokovno šolo, če se čutijo zanj bolj poklicane. Ta strokovna šola je primerna zlasti za tiste, ki ne namenjajo nadaljevalne študija na višjih srednjih šolah. Izpiti jesenskega roka se bodo

prideli v ponedeljek 18. septembra ob 8.30 s pismeno nalogo iz italijanščine; samo obe maturi se bosta začeli 2. oktobra ob 8.30 istotako z italijansko nalogo. Za ostale predmete je vrstni red na razglasni deski. Izpiti se bodo začeli točno in zamudniki ne bodo pripuščeni. Za tiste, ki bodo polagali izpite v jesenskem roku, bo vpisovanje do 30. septembra.

Ljudski tečaji

Didaktično ravnanje za Goričane in Doberdob obvešča, da morajo vsi oni učitelji, ki namenjajo poučevati pri ljudskih tečajih (nekdanji večerni tečaji) s slovenskim učnim jezikom, takoj vložiti prošnjo v dveh izvodih (eno na kolokovanem papirju za 24 lir, drugo na prostem papirju). Prvo prošnjo naj posreduje na šolsko skrbništvo v Goriči, drugo pa na didaktično ravnanje v ulici Croce - Gorica.

Za druga navodila naj se učiteljsvo obrne na šolsko ravnanje v ulici Croce.

Starši naj poskrbijo, da se vpiše čimveč tečajnikov.

KMETIJSTVO

Setev pšenice

Z oktobrom nastopa čas setve pšenice. Mnogo smo o setvi slišali in brali, kljub temu pa je potrebno, da si osvežimo spomin in se malo pomenimo, kako bomo izvršili setev, da nam bo zagotovljen čim večji pridelke. Da pa to dosežemo, moramo polagati skrb bodisi na pripravo zemlje — oranje, kakor ha gnojenje, sejanje in na vrsto pšenice, ki jo bomo sejali.

Priprava zemlje

Poskušnje so dokazale, da je v globoko preorani zemlji pšenica, pod sicer enakimi pogoji, obrodila mnogo več kakor v malo zganjeni zemlji. Zato bomo zemljo preorali čim bolj globoko, kar dosežemo z motornim oranjem, ki je danes že skoro splošno v navadi. — Ko smo zemljo preorali, jo moramo takoj — to je še svežo — zbrnati. V težkih zemljah je zelo priporočljivo branje za brano na deske, kar tako bolj razdrobimo zemljo. — Bratati moramo tako dolgo, da zemljo popolnoma zadržimo. Moramo pa tudi paziti, da površino dobro, enakomerno zravnamo. To je potrebno zlasti v težkih zemljah, kjer bi v žlebovih ostajala voda, ki kvarno vpliva na razvoj pšenice.

Gnojenje

Predvsem moramo vedeti, da v močnih, težkih zemljah ni priporočljivo gnojenje s hlevskim gnojem ob setvi, more se pa vršiti takoj gnojenje v prodnih, peščenih zemljah, ali kakor po domače pravimo v lahkih zemljah. Močne zemlje, kamor mislimo sejati pšenico, bomo le prejšnjimi s hlevskim gnojem, ko bomo sejali koruzo, peso, krompir in druge okopavine. — Ali tudi v tem primeru bomo ob setvi pšenice pognojili z 2-4 stoti superfosfata na ha ali 10.000 štirjaških metrov, ker je hlevski gnoj ubog na fosforju. — Drugače pa, ako nismo ne ob setvi ne prejšnje leto gnojili

s hlevskim gnojem, bomo potrosili na ha površine najmanj 5-6 stotov superfosfata, 2-3 stote amoniaka in 1 stot kalijeve soli. — Vsa ta gnojila pomešamo predhodno, doma, ker s tem prihranimo delo in jih tudi bolj enakomerno porazdelimo. — Tudi v prodnih — peščenih zemljah, kjer bi gnojili s hlevskim gnojem, moramo dodati 2 stote superfosfata na ha. — Vsa ta predsetvena gnojila potrosimo po površini enakomerno pred zadnjim brananjem, da se tako bolj spoji z zemljo.

Sledi potem zimsko gnojenje, ali tako imenovano dušeno gnojenje. To zimsko gnojenje je važno predvsem zato, ker utrdi korenine in steblo ob podstavi, kar je velikega pomena proti poleženju pšenice. Zlasti je neobhodno potrebno dušeno gnojenje, ako imamo v zimski hud mraz, ker v tem primeru rastline bolj trpijo. Za to gnojenje bomo porabili od 150 do 2 stote apnenega nitrata. To gnojilo je edino priporočljivo v hudi zimi, zato ker vsebuje dušik v obliki solitne kisline, ki jo rastlina vsrkava tudi ob hudem mrazu, medtem ko se mora dušik, ki ga vsebuje amoniak najprej spremeniti v zemlji v solitno kislino, za kar pa je neobhodno potrebna določena toplota: skratka deluje bolj počasi, medtem ko deluje apneni nitrat hitro, kar je zelo važno za prehrano žita ob hudem mrazu.

Z dušnatim gnojenjem začnemo, ko nastopi prvi mraz in ko ima rastlina prve liste. — Gnojili bomo 3-4 krat v presledkih 15-20 dni z majhnimi količinami 40-50 kg na ha, in ne več. Vedeti moramo namreč, da vsrkava rastline le polagoma dušik, in da se odvzeta dušik porazgubi v zraku. — Po 15. marca ne smemo gnojiti z nitratom!

Sejanje

Ko smo zemljo tako pripravili in pognojili, bomo takoj izvršili setev,

in sicer s sejalnim strojem, ker je bolj praktično in pa predvsem ekonomično, ker prihranimo na delu in na semenu ter izvršimo setev bolj enakomerno.

Kakšno vrsto žita bomo sejali? Delimo jih v golice in osinke. Prvo moramo žeti par dni pred popolnim dozorenjem, ker se drugače rado osipa. Imamo mnogo vrst pšenice, ki bi prišle v poštev v naših krajih. — Za hribovite kraje in za prodnate — peščne (lahke) zemlje pridejo v poštev izključno le Mentana in Tevere. — V drugih zemljah pa bomo sejali vrste, ki so bolj odporne proti rji, in te bi bile: Com. Baudi, San Pastore, Villa Glori, Damiano Chiesa, Salto.

Dobro si zapomnimo, da moramo žito pred setvijo dobro razkužiti s prahom Caffaro, da ga imuniziramo pred boleznimi, zlasti pred

smetljivostjo (»Carbonio«). — Tudi je zelo priporočljivo seme prečistiti na stoj in če le mogoče sejati selekcionirano žito, Cetrov stanane nekoliko več. Ako pa imamo vrsto žita, ki je popolnoma čisto, ga lahko uporabimo kot seme tudi več let zaporedoma.

Pomladno okopavanje

To delo dá mnogo koristi, ker močno okrepi rastlino in zaradi tega izdatno pomnoži pridelke. Okopavanje bomo vršili na sledeči način: na lahko, v ta namen pripravljeno brano bomo zabili ostre žele v razdalji, kakor so vrste seane, ter jo bomo z eno vprežno živino vlečili po njivi. S tem zrahljamo zemljo, (zlasti, ako je prej bilo močno deževje, ki je zemljo zalilo) in uničimo plevel.

Z onstran meje

Izkušnje socialističnega zakupa v Ljubljani

Mestno gostinstvo poverništvo je začelo dajati manjše gostinske obrate v najem zasebnikom. V Ljubljani sta se tako izoblikovali dve obliki gostinskega zakupa: v mestnih predelih je državno gostinstvo, v predmestjih in na deželi pa pravi socialistični gostinski zakup; državni gostilničar prejema živilsko nakaznico in sme poleg članov rodbine zaposliti tudi največ dva nameščenca, socialistični pa vsega tega nima in mora vse delo opraviti sam z družino ter plačevati dohodnino tako kot vsak obrtnik. Oba pa skleneta s pristojno oblastjo vsaj za dve leti najemno pogodbo, ki določa tudi odstotek od prometa, ki se mora oddati. Konec avgusta je bilo v Ljubljani 11 državnih gostilničarjev, zdaj pa prehajajo do zdaj državne in mestne gostilne v roke državnih gostilničarjev, ki bodo prevzeli še 22 gostiln. Nevarnosti za nastajanje novega zasebnega kapitala ni, ker je temu primerno odmerjen odstotek. Režija se je v novih obratih zmanjšala za 40 odst., na delovni sili znatno prihranek 50 odst., v gostilnah je pa spet živ-zav, kot ga prej ni bilo.

Radio Trst II

NEDELJA, 1. oktobra: 8.45 Slovenski narodni motivi. — 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 16.00 Ponovitve. — 18.30 Oddaja za najmlajše. — 20.30 Slovenska glasba. — 21.00 Z domače knjižne police.

PONEDELJEK, 2. oktobra: 13.30 Ruske narodne pesmi. — 19.00 Filmski trak. — 20.10 Smetanove skladbe. — 21.00 Vokalni koncert Renata Kodernaca. — 21.40 Čajkovski: Simfonia št. 4 v f molu. TOREK, 3. oktobra: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Evropski variete. — 21.00 Vzori mladini. — 21.30 Brahms: Simfonia št. 1 v c molu. SREDA, 4. oktobra: 18.30 Vaski motivi. — 19.00 Zdravniški vedež. 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci. — 21.30 Simfonični koncert. ČETRTEK, 5. oktobra: 13.10 Sramel izvaja slovenske narodne, vmes poje pevski duet. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder. — nato Pesta glasba. PETEK, 6. oktobra: 13.00 Glasba po željah. — 18.45 Slovenski motivi. — 20.10 Violinski koncert prof. Karla Sancina. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede. SOBOTA, 7. oktobra: 13.20 Salonski kvintet. — 19.00 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer. 22.00 Koncert pestre glasbe.

SOBOTA, 7. oktobra: 13.20 Salonski kvintet. — 19.00 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer. 22.00 Koncert pestre glasbe.

SOBOTA, 7. oktobra: 13.20 Salonski kvintet. — 19.00 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer. 22.00 Koncert pestre glasbe.

Dobro vpeljeno
trgovino s krznarstvom
sredi mesta z vsem inventarjem in obrtnim dovoljenjem prodam zaradi izselitve v inozemstvo
Ponudbe na upravo lista pod šifro „kupim“

URARNA UL. ROMA 19 **ZLATARNA**
VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCIJI CENAH/ LA-STNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE

NECCHI novi model B U

za vezenje, krpanje, obšivanje lukenj, prišivanje gumbov, čipke, cik-cakaste šive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno.
SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače.
PRODAJA NADOMESTNIH DELOV, RADIOAPARATOV in najboljših znamk pri
TULLIO
TRST - ul. C. BATTISTI št. 13
Tel. 65-33 - TRZIC, na Korcu

TRST - ul. C. BATTISTI št. 13
Tel. 65-33 - TRZIC, na Korcu